

به نام خدا
درس یادگیری عمیق
تمرین سری دوم
استاد درس : دکتر محمدرضا محمدی
دستیاران : مهدی خورش، بهداد نادری فرد،
مرتضی حاجی آبادی
دانشگاه علم و صنعت ایران، دانشکده مهندسی کامپیوتر
نیمسال دوم تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴

مهلت تحویل : ۱۴۰۴/۰۱/۱۵
لطفا به نکات موجود در سند قوانین انجام و تحویل تمرین ها دقت فرمایید.

سوالات تئوری

۱. ابتدا مقاله **Shap-CAM** را مطالعه کنید و سپس به سوالات زیر پاسخ دهید (۱۰ نمره).

(آ) روش های Grad-CAM و Shap-CAM را از نظر ویژگی های زیر مقایسه کنید:

- نحوه محاسبه اهمیت ویژگی ها (ویژگی های محلی یا جهانی)
- وابستگی به ساختار مدل و نیاز به گرادینان
- دقت در شناسایی نواحی مهم تصویر
- حساسیت به تغییرات کوچک در ورودی

برای پاسخ به این بخش میتوانید از این **مقاله** استفاده کنید.

(ب) فرض کنید مدلی که برای طبقه بندی تصاویر استفاده می کنید، نسبت به تغییرات ناچیز در ورودی حساس است.

- آیا انتظار دارید Grad-CAM و Shap-CAM رفتار مشابهی داشته باشند؟ چرا؟
- کدام روش می تواند پایداری بیشتری داشته باشد؟ توضیح دهید.

۲. به سوالات زیر در مورد شبکه های عصبی پیچشی^۱ پاسخ دهید (۱۰ نمره)

(آ) مفهوم به اشتراک گذاری پارامترها در شبکه های عصبی پیچشی چیست و چه تاثیری در روند آموزش مدل دارد؟

(ب) توضیح دهید برای هریک از سناریوهای زیر شبکه های عصبی پیچشی مناسب هستند یا خیر:

- نظارت بر یک گونه ی خاص از گرگ در حیات وحش با پهپاد
- استخراج متن از درون صوت
- شناسایی عمل انجام شده درون ویدیو
- داوری انجام حرکت میل زنی در مسابقات زورخانه ای

(ج) معادله ی تلفیق (fusion) لایه ی batchNorm2D درون یک لایه ی Conv2D را بنویسید و توضیح دهید این عمل چه تاثیری در عملکرد مدل دارد.

(د) یکی از کاربردهای مدل های چندوجهی^۲ مانند ChatGPT وظیفه ی VQA^۳ (پرسش و پاسخ تصویر) است. در این وظیفه مدل تصویر و سوالی درباره ی تصویر از کاربر می گیرد و باید جواب متناسبی برای آن تولید کند. یکی از نقاط ضعف این مدل ها، پاسخ دادن به سوالاتی است که از جزئیات ریز و درحاشیه ی تصویر پرسیده می شوند. این نوع مدل ها در پاسخ به سوالات مربوط به تصویر حاوی یک شی برجسته در وسط توانایی خوبی دارند. برای پوشش دادن این ضعف یکی از کارهایی که می توان کرد، تشخیص درست ناحیه ی مورد پرسش و برش آن برای ورود به مدل است. فرض کنید ما یک مدل Question-image matching توسعه داده ایم. اما این مدل تنها میان مفهوم کلی سوالات ورودی و تصویر انطباق انجام می دهد و درباره ی ناحیه ی آن اشاره ای نمی کند. با استفاده از مفاهیمی که تاکنون خوانده اید راه حلی برای این مسئله پیشنهاد دهید.

¹Convolutional

²Multi-Modal

³Visual question answering

۳. تعداد پارامتر، ضرب و جمع و هم‌چنین میدان دید موثر لایه‌های شبکه‌ی عصبی با ورودی تصاویر رنگی از ابعاد ۲۵۶ در ۲۵۶ زیر را به تفصیل محاسبه کنید (لطفا اعداد اعشاری را به پایین گرد کنید)(۱۵ نمره)

- Layer1 : `nn.Conv2d(in_channels=3, out_channels=32, kernel_size=(7,7), stride=1, padding='same')`
- bn1 : `nn.BatchNorm2d(32)`
- Layer2 : `nn.Conv2d(in_channels=32, out_channels=64, kernel_size=(5,5), stride=2, padding='valid')`
- bn2 : `nn.BatchNorm2d(64)`
- Layer3 : `nn.AvgPool2d(kernel_size=(2,2), stride=2)`
- Layer4 : `nn.Conv2d(in_channels=64, out_channels=128, kernel_size=(3,3), stride=1, dilation=2, padding='valid')`
- bn3 : `nn.BatchNorm2d(128)`
- Layer5 : `nn.Conv2d(in_channels=128, out_channels=128, kernel_size=(3,3), stride=1, dilation=1, padding='valid')`
- bn4 : `nn.BatchNorm2d(128)`
- Layer6 : `nn.AvgPool2d(kernel_size=(2,2), stride=2)`
- Layer7 : `nn.Conv2d(in_channels=128, out_channels=256, kernel_size=(3,3), stride=1, padding='valid')`
- bn5 : `nn.BatchNorm2d(256)`
- Layer8 : `nn.AvgPool2d(kernel_size=(2,2), stride=2)`
- fc1 : `nn.Linear(in_features=43264, out_features=1024)`
- fc2 : `nn.Linear(in_features=1024, out_features=1024)`
- dropout : `nn.Dropout(p=0.5)`
- fc3 : `nn.Linear(in_features=1024, out_features=10)`

سوالات عملی

۴. برای انجام این سوال به پوشه‌ی HW2_TM مراجعه کرده و درون فایل نوتبوک پیوست شده، سعی کنید جاهای خالی را پر کنید. برای این سوال از تصاویری که درون همان پوشه قرار داده شده‌اند استفاده کنید.

در این سوال به یکی از مسائل مهم بینایی کامپیوتر به نام تطبیق کلیشه پرداخته‌ایم. در این مسئله دو نوع ورودی به نام‌های تصویر کلیشه و تصویر جست‌وجو داریم که هدف یافتن تصویر کلیشه درون تصویر جست‌وجو و برجسته‌سازی آن با رسم مستطیل به دور شی یافته شده است. یکی از ابتدائی‌ترین روش‌های انجام این مسئله این است که تصویر جست‌وجو را به نواحی‌ای تقسیم‌بندی کرده و شباهت هر یک را با تصویر کلیشه بسنجیم. اما انجام این کار دارای چالش‌های فراوانی است اعم از: کند بودن فرایند، احتمال وجود تغییرات زیاد میان کلیشه و جست‌وجو و ... . از این رو روش‌های مبتنی بر شبکه‌های عصبی پیچشی برای این مسئله پیشنهاد شدند که دارای دقت عملکردی بالا در مدت زمان معقولی بودند.

بیشتر کد درون نوتبوک برای شما به صورت آماده آورده شده است. هدف از این سوال این است که آن را مطالعه کنید و درون گزارشی توضیح دهید که شبکه‌های عصبی پیچشی درون این کد چگونه به حل این مسئله کمک کرده‌اند (از آوردن جزئیاتی مانند: نحوه‌ی محاسبه‌ی confidence، توابع کمکی، توابع رسم نتایج، NMS و ... بپرهیزید و تنها اشاره کنید شبکه‌های عصبی پیچشی چگونه دقت و سرعت این مسئله را افزایش داده‌اند) خرجی‌های مورد انتظار درون نوتبوک فراهم شده‌اند (۱۵ نمره).

۵. در این سوال قرار است برای مجموعه‌ی داده‌ی زیر برای شناسایی اعداد دست‌نویس از روی تصویر ورودی، یک شبکه‌ی عصبی پیچشی با معماری دلخواه توسعه دهید. تصاویر این مجموعه داده، تصاویر رنگی ۶۴ در ۶۴ تایی از اعداد انگلیسی ۱ تا ۴ هستند که باید توسط شبکه‌های عصبی پیچشی آن‌ها را شناسایی کنند. این تصاویر برچسب ندارند و از روی اسم هر فایل باید ساخته شود. در شکل ۱ نمونه‌ای از این تصاویر برای شما آورده شده است (۱۵ نمره) می‌توانید برای این مجموعه داده رویه‌های مختلف داده‌افزایی را اعمال کنید.

برای انجام آن به نوتبوک HW2_CNN.ipynb که به همراه سوالات پیوست گردیده است رجوع کرده

شکل ۱: نمونه ای از تصویر عدد ۴

و درون آن سعی کنید نواحی خالی را پر کنید.

در این سوال انتظار می‌رود بتوانید مدلی را توسعه دهید که برای مجموعه داده‌ی آموزشی و آزمایشی (با نرخ ۸۰ به ۲۰ درصد از کل مجموعه داده با $\text{random seed} = 42$ برای جداسازی) به دقت بالای ۹۰ درصد دست یابید. لطفاً ابرپارامترهای مورد نیاز را برای احقاق نیازمندی‌های پروژه تنظیم کنید. در معماری مدل مختار هستید و می‌توانید از هر نوع مدلی استفاده کنید.

پیشنهاد می‌شود از callback هایی مانند `early stopping` و `learning rate scheduler` برای بهبود روند آموزش مدل استفاده کنید. (در استفاده نکردن از آن‌ها آزاد هستید).

درون نوتبوک رویه‌ی ساخت برچسب واقعی برای هر تصویر برای شما پیاده‌سازی شده است.

[لینک مجموعه داده](#)

۶. مقاله **ResNeXt** را مطالعه کنید و سعی کنید به دلیل موفقیت خلاقیت به کار رفته در آن خوب فکر کنید. در این سوال می‌خواهیم یک بلاک مشابه بلاک معرفی شده در مقاله پیاده سازی کرده و به کمک آن یک شبکه کامل بسازیم و سپس آنرا با دیتاست `cifar100` آموزش دهیم.

به نوتبوک `Resnext.ipynb` مراجعه کنید. ابتدا یک کلاس برای بلاک `resnext` طراحی کنید. سپس یک کلاس برای طراحی کامل شبکه بنویسید. در این بخش نه تنها نیازی نیست به شبکه های معرفی شده در مقاله (مانند `resnext29`) وفادار باشید، بلکه توصیه میشود در طراحی خلاقیت خود را به کار بگیرید. در ساماندهی شبکه مادامی که به ایده اصلی مقاله پایبند باشید پیاده سازی شما مورد قبول است.

در قسمت بعد پیش پردازش مناسب روی داده ها انجام دهید و دیتا لودرهای مورد نیاز خود را بسازید. در این قسمت تمام دانشی که در کلاس درس در این مورد به دست آورده اید به کار بگیرید. در قسمت بعد آموزش مدل را شروع کنید. مدیریت نرخ یادگیری، نگهداری بهترین مدل و رگولاریزیشن مناسب از جمله مواردی هستند که باید به آنها توجه کافی داشته باشید. در قسمت پایانی دقت مدل را روی مجموعه دادگان تست اندازه گرفته و گزارش کنید (۱۵ نمره).

توجه : تسلط شما به مقاله و ایده آن در زمان ارایه سنجیده خواهد شد و نیازی به گزارش نویسی برای آن نیست.

۷. در این تمرین قصد داریم به مصورسازی آنچه یک شبکه پیش آموخته در مورد یک کلاس خاص فکر میکند پردازیم. در کلاس درس یک روش برای بهینه سازی ورودی به قصد تولید تصویر بیشینه کننده احتمال تعلق به یک کلاس برای شبکه های پیش آموخته معرفی شد. در صورت نیاز به جزییات بیشتر در مورد این روش میتوانید به این [لینک](#) مراجعه کنید. در این روش ابتدا یک کلاس (مثلا فلامینگو) را در نظر میگیرید و با شروع از یک تصویر تصادفی و بهینه سازی آن به تصویری میرسید که شبکه آن را متعلق به کلاس مربوطه بداند.

در قسمت دوم سوال قصد داریم با استفاده از حمله fgsm تصویری را که به نظر ما و شبکه متعلق به یک کلاس است را با کمترین تغییر به تصویری تبدیل کنیم که به نظر شبکه متعلق به کلاس مورد نظر نباشد. در صورت نیاز میتوانید این لینک را در مورد حمله fgsm مطالعه کنید.

یک کلاس مشخص برای هر دو قسمت سوال در نظر بگیرید و تصویر به دست آمده از دو بخش را باهم مقایسه کنید (۲۰ نمره).

سوال امتیازی

۸. در این سوال قصد داریم یک مدل ناحیه بند معنایی برای تصاویر X-Ray موجود برای شناسایی نواحی پوسیدگی دندان توسعه دهیم. مسئلهی ناحیه بندی معنایی یکی از شناخته شده ترین مسائل بینایی کامپیوتر می باشد که در آن هدف دسته بندی تمامی پیکسل های موجود در تصویر است. شبکه های عصبی پیچشی با ساختاری خاص نشان داده اند که دارای قدرت مناسبی برای حل این مسئله هستند. مدل های SS انواعی از شبکه های عصبی پیچشی هستند که ابتدا تصویر ورودی را رمزگذاری می کنند تا بتوانند ویژگی های مناسب از تصویر ورودی را استخراج کنند. سپس در رویه ای به نام رمزگشایی از روی ویژگی های ساخته شده، سعی می کنند به فضای اولیه ی تصویر ورودی (با همان ابعاد یکسان) بازگردند و پیکسل های تصویر را دسته بندی می کنند. یکی از انواع موفق شبکه های عصبی پیچشی در این حوزه، مدل های [Unet](#) می باشند که ابتدا به صورت تدریجی تصویر را رمزگذاری کرده و سپس به صورت تدریجی ابعاد ویژگی های استخراج شده را به ابعاد تصویر اولیه باز می گردانند تا عملیات دسته بندی را انجام دهند و در این میان تعداد مشخصی ارتباط میان رمزگذار و رمزگشا برقرار می کند تا بتواند از ویژگی های سطح پایین در این مسئله بهره ببرد. در این مسئله برچسب ورودی تصویر هم بعد تصویر ورودی با تعداد چنل ۱ است که مقدار پیکسل های آن نشان دهنده ی کلاس آن پیکسل می باشد. از موارد کاربرد این مدل ها می توان به مسائل پزشکی و یافتن نواحی

دارای تومور، پوسیدگی و ... از روی تصاویر پزشکی اشاره کرد.

در این سوال نوع خاصی از مدل Unet به نام ResUNet در نظر گرفته شده است. این مدل ساختار یکسانی با مدل اصلی Unet داراست با این تفاوت که رمزگذار آن یک مدل پیچشی Residual است (دارای ارتباطات residual درون رمزگذار است). به نوتبوک HW2_SS.ipynb رجوع کرده و تلاش کنید با پر کردن جاهای خالی این وظیفه را به درستی پیاده‌سازی کنید.

در نظر داشته باشید که از مدل فوق تنها قسمت رمزگذار آن از شما خواسته شده و باقی قسمت‌های مدل برای شما پیاده‌سازی شده‌اند.

مجموعه داده‌ی این مسئله درون نوتبوک قرار داده شده است و با اجرای سل مربوط، مجموعه داده برای شما دانلود خواهد شد. اما در نظر داشته باشید که برخی از برچسب‌های این مجموعه داده به شدت نویزی شده‌اند که می‌تواند روند آموزش مدل شما را با مشکل روبرو کنند. برای مدیریت آن‌ها رویه‌ی متناسبی در نظر بگیرید.

سعی کنید تابع هزینه (loss function) مناسبی برای این مسئله توسعه دهید. این مسئله دسته‌بندی هر پیکسل میان دو کلاس (۰ یعنی پوسیده نیست و ۱ یعنی پوسیده هست) می‌باشد. یکی از توابع هزینه‌ی مناسب برای این کار BCE می‌باشد و برای این نوع مسائل نیز استفاده می‌شود. اما استفاده از آن باید برای این مسئله بهینه شود (استفاده از تابع هزینه‌ی BCE اولیه و بدون تغییر جواب خوبی نخواهد داد). (برای استفاده از سایر توابع هزینه‌ای که در کلاس تدریس نشده‌اند حتما منبع آن را ذکر کنید).

رسیدن به **dice score** بالای ۴۰ درصد هم برای تصاویر آموزشی و هم آزمایشی الزامی است (۲۰ نمره).